

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1576. Soc. 37.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](#)

in superficie sepulturæ, quæ est conditus, visa quædam veluti imago humanæ figuræ marmori inhærens, quæ tribuebatur illius virtuti.

Leonardus
Lemius.

Didacus Ri-
beirus.

Profecti ad
India, &
Brasiliam.

In insula Mi-
chælenſi dis-
fidia compo-
nunt noſti.

20. Conimbricæ 7. Julii nobis eripuit immatura mors Leonardum Lemium, natum Villæ regia dioecesis Vifensis. Numerabat Societatis annos septem. Accuratè studuit suo in virtutibus profectui. Creberimè discutiebat abdita conscientiæ. Fluxu humoris crassi in pulmonem cadente phthisiū contraxit, paulatim febri continuâ paſtam. Per id tempū cum patentiæ, tum aliarum virtutum exempla edidit. Horam mortis præcivisse creditum. Cùm enim non apparerent indicia mortis vicinæ, jussit acciri sacerdotem, à quo moriturus piis alloquii juvaretur. Res ostendit non locutum vana.

21. Ibidem 29. Octobris ad ſuperos concesſit Didacus Ribeirus Coadjutor. Sexennium vixerat in Societate, serviens ægrotis ardentí charitate. In morbis nuperis Cívitatem prementem diligentissime proſpexit malo implicitis. Postquam ægri sanitatem receperant, morbo ipfe correptus est. Nec dubitandum ex illa ſalutis domo ſecum vexiſſe mali radices. Videbatur egressus morbo, cùm in eundem residenti supervenit apoplexia, quæ vitam clausit.

22. Quatuor Indiam petiverunt, Emmanuel Chaves ſacerdos Lusitanus in itinere mortuus; Georgius Caſtrius ejusdem nationis nondum ſacerdos; P. Bernardinus Ferrarus Italus, & Thomas Anglus, qui in India ſacris initiatuſ na- viter incubuit animarum cultura. Scriptis arteſ de lingua Brachmanum, quæ valde obſcura eſt. Sex ad Brasiliam ſolvēre, Josephus Morinellus, & Leonar- dus Arminius, ſacerdotes Itali; Franciscus Lopius, Joannes Baptista, ſacerdo- tes; Emmanuel Tavora, & Hieronymus Rodericius, nondum initiati, Lusitani omnes.

23. P. Petrus Gomius Angræ navigavit ad insulam Michaëlenſem eā de cauſā, quod Pontadelgada urbs princeps insulae ſubjacebat interdicto. Propter electionem antīſtitis monialium inarferat contentio inter Commissarium Fran- ciscanum, & Episcopum tunc oves suas in ea insula luſtrantem. Eō res deve- nit, ut præſul moniales, deinde urbem perculſerit illā censurā. Angræ reſtitu- tus ægrè fleſti potuit, ut urbem ſolveret eo nodo. Ad id exequendum miſſus P. Petrus Gomius, cujus adventum autumatiſimum cymbalis lœtū ſuſtulit celebrauerunt. Recurrerant Insulani ad Cardinalem. Tempore venit reſpon- ſum: Commissarius, & Episcopus traderent Ludovico Valconcellio Rectori Angrenſi chartas omnes litigii, ſtaréntque Rectoris judicio. Sine mora con- ductam celocem Angram miſere, qua Rectorem veheret. Brevi tenuit insulam. Gomius urbem levareſ tristi onore naſcentis Domini peryiglio; Rector pridie Circumciſionis moniales liberavit.

24. Rector negotio composito ad partium vota, dum expectatur ad re- ditum opportunitas, adiit poenitentes. Ter aggressus iter, toties repulſus in portum; donec favente mari Angræ redditus. Gomius insulam concionibus, & aliis Societatis noſtra ministeriis ad paſcha Domini excoluit. Quos fructus vir Apoſtolicus collegerit, quas morum induxerit mutationes, materia longior eſt, quam patiatur compendium.

Annus 1576. Soc. 37.

Conventus
Provinciarum.

Agitur de di-
mittendo
Collegio Bri-
gantino.

I.

J

Anuario coactus Provinciæ conventus ad creandum Procuratorem Romanum mittendum. Suffragatores non amplius viginti quinque, ex his 20. ſole- mniiter profesi. Præter hos non erat aliis, niſi Ludovicus Molina, qui ratione magisterii ab adeundis comitiis fuerat liberatus. Electus primo loco Lu- dovicus Valconcellius, qui Rectorem egerat Angrenſem à primordio Collegii. Secundo Petrus Sylva. Praefuit Emmanuel Rodericius Provincialis.

2. Actum in eis comitiis de Collegio Brigantino dando Castellæ Pro- vinciae. Ad id ſuadebat intemperies Cœli, Collegii paupertas, ſubditorum diffi-

difficulitas in adeundo tali Collegio, ac Castellæ vicinia. Cum major pars relinquentum censeret, Christopherus Gouvea Collegii Rector tot cumulavit rationes ad conservandum, ut, qui contrariam tulerant sententiam, non dictam voluerint. Adjuvit DEus sanam Rectoris intentionem; nam Sebastianus Rex præbuit Collegio molas frumentarias ad fluvium Saborem non longè Brigantio, quæ ad regium fiscum id temporis sunt devoluta.

3. Conimbricensis Episcopus postulavit à Rectore, mitteret aliquot sacerdotes in oppida, quæ nominavit, ad instruendum populum concionibus, & legi, presbyteros lectione casuum conscientiæ. Obtulit viaticum sustinendo sumptui itineris, & moræ; promisit daturum diploma, ut sacerdotes interessent lectio- ni. Viaticum noluit Rector; accepit diploma. Pedites ivere singuli sacerdo- tes cum socio ad oppida Ceam, Gouveam, Loufam, & Pedrogamum. Non aliud prater nosocomium elegere hospitium, cibo mendicato alebant vitam. Extincti errores non parvi: quales fuere; septem peccata venialia efficere unum mortiferum; frangi jejunium somno, ac potu, & ejusmodi.

4. P. Petrus Martinus, qui Japonensis Episcopus est mortuus, Lameci composuit plures discordias. Canonici raro sacro Missæ operabantur; te- por hic reprehensus, & emendatus. Idem solebant bini, terni confabulantes in- ambulare templo Cathedrali, tanquam in foro, etiam id monstri fugatum. Videns Episcopus, quæ, & quanta in urbe gessisset Petrus, comitem secum vo- luit in iustificatione dicecisis.

5. Collegium Convictorum rursus erectum cum litterarum, tum virtutum Convictores forebat studiis. In domesticum facellum exornarunt domum unam; dedicatio facta diversis Christianæ pietatis operibus, & Latinis orationibus è suggesto di- sis. Nostri, & externa nobilitas auditorium compleveré. Plurimi ambie- bant adscribi Societati.

6. Anno labente pro nostri Theologis instituta duæ cathedræ, una Numerus Scripturaræ sacrae, Professore Cypriano Soario; altera, eaque Theologiæ prima- Theologiæ Profesorum ria, ad quam accusit Eboræ Petrus Luisius vir doctissimus. Duas alias P. Lau- completur. rentius Freitas, & Franciscus Cardozus nondum sacerdos, moderabantur.

7. Cardinalis de Ara Coeli moriens Romæ Societati nostra legaverat Vera Crucis partem verae Crucis; hanc Didacus Miro veniens in Lusitaniam cum Borgia se- cultus. cum tulit, donavitque Conimbricensi Collegio. Hactenus non fuerat expo- sita cultui publico. Michaël Sousa Rector voluit id fieri, quantâ potuit solem- nitate. Re cum Episcopo communicatâ, placuit è templo Cathedrali ad no- strum ferri. Instituitur supplicatio, Episcopus sub umbella portat argenteam crucem auro oblitam, in qua sub crystallo particula veræ Crucis cludebatur. Pro concione dixit Ludovicus Alvarus.

8. Idem Episcopus suâ manu, & expensis largitus præmia in certamine Episcopi libe- litterario. Promisit anno sequenti daturum se aureos quinquaginta in eundem ralitas. finem. Donabat alsiudas eleemosynas nostro Procuratori carcerum, & milero- rum. Admonebat, ne verecundiâ retardaretur in petendis à se hujusmodi sub- fidis; ne curaret torvos aspectus domesticorum sui palati.

9. Mortem occubuit Conimbrica 30. Juli Francisus Figueiredus Coad- Moritur Fran- jutor. Nihil avidius expetebat, quam obire abjectiora munera. Docebat cucus Figuei- alphabeticos in schola ad legendum characteres instituta. Curationes violen- redus Coadja- tor. tas perculit masculâ patientiâ. Dum morbo laboravit, ejus discipuli adibant quotidie templum, preces effusum pro incolumitate Magistri.

10. Decembri mense, nisi nostri malum avertissent, penè actum de Co- Extinguitur discordia. nimbrica. Venerunt eam in urbem aliquot alienigenæ histriones. Quinqua- ginta scholastici sumptu communi constituerunt, ut ipsis unicè spectantibus, fie- rent hujusmodi ludibria. Domum obserârunt, ne quis intraret. Rogaverunt nobiles cives, sibi patet aditus. Cum renuerent, itum ad vim. Rumpuntur foræ, irruunt. Non erant armati scholastici; quæ sedilibus, quæ scannis res agi- tur. Objectis palliis manui involutis, & codicibus sui usus ægrè tuentur vitam.

Unicè duo vulnera illata presbytero. Sequenti nocte sumptis armis agminatim scholastici per urbem discurrunt. Provocant cives. Accersuntur undique in urbem armati. Species castrorum erat, timendumque triste prælum. Impendenti malo unus è nostris pergit obviām. Allocutus cum cives, tum scholasticos, & Rectorem Academæ. Sic res temperavit, ut, armis abjectis, sit reditum ad pristinam quietem.

Prudentia nostrorum in non liberandis criminosis.

11. Aliud tum temporis contigit, qui patrocinari noluimus. Prope Conimbricam commissum est à duobus nobilibus adulterium vel ob circumstantias fædissimum. Comprehensi adulteri rogârunt Patres, ut lenient offenditos. Responsum est, Societatis esse in nonnullis criminibus veniam procurare; in aliis non convenire, ne iustitia inhibeat. Malum patratum tot misum fæditibus, ut supplicium à nocentibus avertere D E O non placet. Vulgatam responsionem laudârunt omnes, factâ collatione diligentia in extingueda prædicta discordia inter cives & scholasticos, cum exculcatione liberandi supplicio hujuscemodi criminosos.

Moritur Eduardus Sobrinus Cardinalis.

tom. 3. in Gen. c. 49. sec. 2.

12. Eboræ 28. Novembris mors de medio sustulit Principem Eduardum, post Regem Sebastianum unicam ruentis Lusitanie spem. Noster Gaspar Gonsalvius illius Confessarius Angelicas hujus Principis virtutes reliquit scriptas. Multum nocturni temporis dabat orationi, castigabat corpus jejunis, & flagellis, frequens erat in usu sacramentorum. Noster Benedictus Fernandus refert, Eduardum orationi vacantem coram sanctissima Eucharistia ter hujusmodi audisse verba: *Eduarde, vis regnum Lusitanie, aut Cælum?* respondisse ipsum: *Domine mihi, Regnum Cæli est, quod volo:* ac protinus sequenti die in morbum postremum incidisse.

Additur Ebore octavum Gymnasiū. Et alia eiusdem Collegii.

13. Ubi cœpit ægrotatio, nihil aliud ardenter cogitavit, quam annos æternos. Vocate, dixit famulis, ad me veros amicos meos Leonem Henriqueum, & Gasparem Gonsalvium. Cum ipsis misericorditer sermone. Nihil, dum vivus fuit in lecto, dixit, fecitve, quod non spiraret virtutem. Rogavit sepeliri sub tumulo Cardinalis in templo nostro. Ibi hodie jacet cum epigraphe. Doliuit ex animo obitum tam sancti adolescentis Cardinalis: miseri Villavissosam Rectorem Collegii Michaëlem Turrianum, & Gasparem Gonsalvium ad consolandum suo nomine Catharinam defuncti sororem.

14. Numero studentium aucto, Cardinalis in Academia sua mense Januario septem Gymnasiis adiecit octavum. Mense Martio Doctoris Theologi ornatus laurea sacerdos secularis, assistente Cardinali. Primus fuit, qui gradum suscepit in novo templo, ubi ad nostra tempora solet conferri. Mense Mayo in scenam data tragœdia de Nabuccho, spectatores morata horas quinque: misericorditer recreatus Cardinalis jucundo spectaculo. Cum nōsset Collegium premi aere alieno, & annonæ penuriæ, significavit dolorem, quod sibi non aperuerissent: præbuit statim mille cruciatos, & magnam vim tritici.

15. Aestate jussit fieri puteum, quem hodie Cardinalis vocant, in Collegio, cui adjuncta stagna duo aquæ recipienda. Postea curavit eò per canalem subterraneum derivari aquam ex urbis aqueductu; sed is canalis lapu temporis inutilis redditus. Solebat Princeps ad socios recreandos invitare post coenam ad hortum, ubi phonacis suis lectissimis imperabat pias & amenas cantiones modulari: at ubi primum sonuit tintinnabulum pro fine colloqui, continebant omnia; nihil enim magis curæ habuit Cardinalis, quam ne sibi causâ ordinis domestici quidquam turbaretur.

16. Per Quadragesimam Alcoutinum, Myrilis, Almondovar, Moura num, Serpa, Monsarafium, Corucium, & Montragilium missiōnibus ex Eborense Collegio sunt instructa. Tantam inde voluntatem cepit Cardinalis, ut sublati in Cœlum oculis, manib[us]que D E O quam maximas egerit gratias ob emolumenta operis à se fundati.

17. Nonnulli in eodem Collegio naturæ debitum solverunt. Calendis Aprilis Dominicus Fernandius tiro. Mense post ingressum cœpit ægrotare; biennio

Mortuus Ebore.

biennio jacuit in lecto perperius multa, & velut in flamma lustrali excoctus, ut purus Cœlum ingredere tur. Phthisis consumpsit 9. Septembris Antonium Gonzalvum complexu tenentem Christi cruce suffixi simulacrum. Ejusdem mensis 29. Antonius Rebellus obiit. Peractis exercitiis S. P. Ignatii excurrit docendo fidei mysteria per diversa oppida. Redditus Collegio statim morbo pressus, & ritè paratus iter init aeternum.

18. Quantum Societatis honori Cardinalis Henricus prospexerit, inde li- quet. Hispali puniti ab Inquisitoribus aliquot pessimi sacerdotes. Eos de So- berat Socie- tatem ca- conciatre nostra fuisse vulgavit monachus quispiam, rumorēmque suis confirmabat lumiis. concionibus in Estremadura. Cum noster Didacus de S. Cruce veniens in eam regionem, compérisset monachi amentiam; adversus illam sacro de suggesto declamavit. Irritatus ille per Boeticam excurrit Societatem infamando. Inde transiens in Lusitaniam, libellos famosos tradidit Henrico & Inquisitoribus plenos calumniis adversus inlytum heroem Ludovicum Granatensem, & Societatem nostram. Non expectato reponso, Hispaniam repetivit. Indignam rem noluit impunitam Cardinalis: dat litteras ad Philippum Regem, Nuncium, & inquisitorem Generalem; cognitione de calumniis instituta, animadverterent, ut res poscebat. Vocatus à Nuncio monachus, convictusque respondit se promptum ad canendam palinodiam. Tum ad sui Ordinis Hispalense monasterium mittitur, punitus pro merito. Et si Cardinalis optabat, ut foret suppli- cium tam publicum, quam fuerat calumnia; sat isum, quod nonnulli de So- cietate obirent eandem regionem, ubi virus sparserat, abolerentque sparsos ab eo falsos rumores.

19. In Angrensi Collegio gubernando Petrus Gomius successerat Pro- Res Angrensis Rector Vasconcello. Timuere cives, ne veniente novo Rectori, vocaretur Collegii. Gomius in Lusitaniam: idcirco dederunt litteras ad Regem, ac Societatis uni- versæ Moderatorem, ne Gomio privarentur. Multa cumulabant in viri laudem, quamvis magna, omnia re minor. Mense Julio jam erat Rector ejus Collegii Stephanus Diasius. Sacra lipana navibus Lusitanis adiecta summo apparatu & solemnitate in templo nostro recipiuntur.

Annus 1577. Soc. 38.

1.

AD Brasiliam cum Gregorio Serrano, qui ex ea Provincia Romanam accesserat. Profecti ad Rat Procurator, septendecim profecti, partim Lusitani, partim aliarum gentium. Brasiliam tenuere per vigilio Natalis Domini. Ad Indiam solvit Melchior Diasius: inde venerat anno superiore iussu Ludovici Ataydii Pro- Regis acturus de negotiis ad rem communem pertinentibus. Secum duxit Christophorus Castrum Eboræ Convictorum Rectorem. Tum Brasiliæ, tum Indicæ naves Tagum egressæ 10. Octobris. Interrogatus Præpositus Generalis Suffragia pro de suffragiis morientium in navigatione Indica; respondit tum in Lusitania, tum morientibus in India facienda, tanquam si in utraque Provincia obiissent. Quod tamen in navigatio- ne Indica postea immutatum, ut infra dicetur.

2. Quæstis eleemosynis à Patribus Domus Professæ liberati carcere ter- centum, & amplius, per credidores addicti vinculis. Plurimum id operis adju- tum bonâ summâ, quam ante mortem fuerat largita Maria infans filia Regis Em- manuelis ex Regina Eleonora. Ut erat amantissima nostræ Societatis, dum passa diuturnum morbum, nostros semper sibi assentes habuit. Idipsum nos rogavit Cardinalis Eboræ veniens ad consolandum fororem. Defuncta est 10. Octobris Ulyssipone. Jacet ad aram primariam templi Virginis à Luce, quod ria foror Car- sumptibus iuis ædificaverat; quamvis post mortem fuit annos aliquot in ceno- bio de Matre Dei prope Tagum. Reliquit in testamento aliquot pia legata pro nostro Eborense, & Convictorum Collegiis; quæ tamen soluta non sunt: forsan quod